

“100. YILINDA KÖY KANUNU ve İKİNCİ YÜZYILA AKTARIMI” Paneli

Panel, 30.Ocak.2025 tarihinde Ankara Kent Konseyi'nde (AKK) geniş bir katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Panel AKK ev sahipliğinde AKK Bölgesel Kalkınma Çalışma Grubu, Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği, KIRKYOL Kırsalda Kalkınma Kooperatifi işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Panel sonucunda ortaya çıkan temel görüşler ve geleceğe ilişkin öneriler şu biçimdedir;

- Cumhuriyetin ilanından sonra ülke nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşadığı köylerin her alanda kalkınması hedefinden hareketle 18 Mart 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu ile köylerin idari yapılanması düzenlenmiş, köyler tüzel kişilik olarak kabul edilmiş ve köylere geniş yetkiler tanınmıştır. Köy Kanunu, Cumhuriyet'in devrimci, halkçı ve ilerici ideolojisinin yurttaşlara uzanan elidir. Teknik bir hukuki metin değil, milletin efendisi olan üretken köylüyü yönlendiren, bilinçlendiren, eğiten ve yüreklendiren öğretici bir toplumsal metindir. Millet egemenliğinin ve halk egemenliğinin somutlaşmış halidir.
- Köy Kanunu 100 yaşını tamamlayan ve halen birçok değişiklikle beraber ayakta olan tek Kanun'dur.
- Köy Kanunu'nda köylerin sınırları, köy adına kayıtlı emlak ve araziler, köyün gelirleri ve harcamaları, muhtarın, ihtiyar meclisinin ve köy korucularının görevleri düzenlenmiş, köy idaresinin organları olan muhtar ve ihtiyar meclisinin seçiminin usul ve esasları belirlenmiştir. Köy Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle köylerde kapsamlı bayındırlık faaliyetleri başlamıştır. Su tesisatları, çeşmeler, köy konuk odaları, pazar yerleri, dükkanlar, meydan yerleri, hamamlar yapılmış, binlerce ağaç dikilmiş, yollar yapılmış, köprüler inşa edilmiş, var olan okullar, köprüler onarılmış köylerin sınırları çizilmiştir. Böylece köyler arasındaki yol, su eksikliği, sağlık şartlarının olumsuzluğu, çocuk ölümlerinin fazlalığı, okul ve öğretmen ihtiyacı gibi pek çok önemli sorun çözüme kavuşturulmaya başlanmıştır.
- 18 Mart 1924 tarihli Köy Kanunu'nun en önemli maddesi, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köylerde arazi ve emlak almalarını yasaklayan 87'nci maddesidir. Bu maddeye göre; “*Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunmayan gerçek şahıslar gerçek şahıs hükmünde olan cemiyet ve şirketlerin (eşhas-ı hususiye ve hükmiye) köylerde arazi ve emlak almaları memnurdur.*” 2000'li yıllardan sonra Köy Kanunu'nda yapılan değişikliklerle yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köylerde arazi ve emlak almalarını yasaklayan düzenlemeler kaldırılmış ve böylece yabancılara taşınmaz edinmenin yolu karşılıklılık şartı aranmaksızın açılmıştır. Böylece 2000'li yıllardan bu yana yabancılara onbinlerce dekar arazi satışı yapılmış ve bu süreç devam etmektedir.
- 2000'li yıllardan bu yana köy ve kırsal adeta kaderine terk edilmiş, göçlerle kırsalın savunuculuğu zayıflamıştır. Köyler artık üretim ve kırsal yaşam alanı değil kırsal alan dışındakilerin sermaye edinim ve rant alanı haline gelmiştir.
- 2012 yılında çıkarılan ve büyükşehir belediyesi sisteminde önemli değişiklikler yapan 6360 sayılı Kanun ile köylerde iki türlü idari yapı oluşmuştur. 30 Büyükşehirde 16.480 köy ve 1.076 belde belediyesi/kasaba mahalleye dönüştürülmüştür. Bunlar kamu tüzel kişiliklerini kaybederek yerel yönetim birimi olma vasıflarını yitirmişlerdir. En yakın ilçe belediyesine bağlanmışlardır. 2020 yılında Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na eklenen bir hükümlerle “kırsal mahalle” adıyla yeni bir yönetsel kategori oluşturulmuştur. İlçe belediyesi meclislerinin

önerisi ve büyükşehir belediyesi meclislerinin kararıyla kırsal mahalle yapılan şu an 8 bine yakın mahalle bulunmaktadır.

- Büyükşehir belediyesi düzenlemesi ve kırsal mahalle uygulamaları ile Hazine arazilerinin, meraların, ortak taşınmazların amaç dışı kullanım süreci başlamış, her taraf tuhaf “hobi bahçeleri” ile dolmuş ve bu hızla devam etmektedir. Kentsel mahalleye dönüşen muhtarlıklarda artık “karar defteri” bile bulunmamakta ve buralardaki Hazine arazilerinin, meraların, ortak taşınmazların kullanımında, satışında eski köyler tamamen devre dışı bırakılmıştır. Katılımcı bir kanun olan Köy Kanunu’ndaki değişikliklerle “Köy Dernekleri” kapatılmış ve bu gençlerin köy hayatının devamlılığına ilişkin karar alma katılımcılığını sonlandırmıştır. Çünkü 442 sayılı Köy Kanunu ile 18 yaşını dolduran herkes Köy Derneği’nin doğal üyesi ve yerleşim yerinin de savunucusu idi.
- Köy-kırsal nüfus giderek azalmakta ve ulusal düzeyde gıda güvenliğini ve sürdürülebilir kırsal yaşamı tehdit etmektedir. Köyler, kırsal alanlar artık fiziksel sermaye ediniminin ve sıkıştıkça hükümetin satış yoluyla gelir alanlarına dönüşmüştür.
- Cumhuriyet’in İkinci Yüzyılında köylerdeki farklı idari uygulamaların giderilmesi, kırsal yaşamın ve tarımsal üretimin korunması ve devamlılığı için Köy Kanunu’nun günün koşullarına göre düzenlenmesi, köyleri-kırsalı rantsal alan gören yaklaşımlardan uzaklaşılması, kırsala temel ferah hizmetlerinin götürülmesi sürdürülebilirlik ve üretimin canlılığı için gereklilik göstermektedir.
- Kalkınmanın köylerden başlaması düşüncesi ile Ulu Önder Atatürk ve Cumhuriyeti kuran kadro tarafından 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu’ndan uzaklaştıkça, Kanun’da kırsalı ve köyü-köylüyü dışlayan düzenlemeler yapıldıkça gıda sorunu artmakta, kırsal boşalmakta, kentsel sorunlar daha da artmaktadır. Bunun için yeniden Köy Kanunu’nu uygulamaya aktarmak, günün koşullarına göre düzenlemeye gitmek ve katılımcılığı göz ardı etmemek ulusal ölçekte ve ortak geleceğimiz için önem taşımaktadır. Siyasi partilere, yerel yönetimlere, mülki idarelere, Hükümetlere, STK'lara büyük rol ve sorumluluklar düşmektedir.

Kamuoyuna saygıyla....

Ankara Kent Konseyi Bölgesel Kalkınma Çalışma Grubu
Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği
KIRKYOL Kırsalda Kalkınma Kooperatifi